

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “นิสัยรักการอ่าน ทักษะคิดและความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอ่านต่อผลการเรียน” ได้รวบรวมแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ความหมายของนิสัยรักการอ่าน
- 2.2 ทักษะคิดของเยาวชนเกี่ยวกับการอ่าน
- 2.3 อุปสรรคเกี่ยวกับการสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เยาวชน
- 2.4 ประโยชน์ของการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เยาวชน
- 2.5 แนวทางในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน
- 2.6 แนวนโยบายของรัฐในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่เยาวชนไทย
- 2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารของผู้รับสาร
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของนิสัยรักการอ่าน

นิสัย หมายถึง ความประพฤติที่เคยชิน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 593)

ศรีรัตน์ เจริญจันทร์ (2544 : 34) ให้ความหมายของนิสัยรักการอ่านว่า หมายถึง การใฝ่รู้ใฝ่เรียนแต่การอ่านและอ่านจนเคยชิน อ่านจนเป็นนิสัย แม้บางครั้งจะมีอุปสรรคต่อการอ่านบ้างก็ไม่ย่อท้อ คนที่รักการอ่านย่อมอ่านได้ทุกที่ ทุกเวลาและทุกโอกาส

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545 : 55) ให้ความหมายของนิสัยรักการอ่านไว้ว่าคือ ความประพฤติหรือพฤติกรรมที่เคยชินกับการอ่าน ชอบอ่านจนเป็นนิสัย เมื่อมีเวลาว่างจะชอบอ่านมากกว่าทำอย่างอื่นและชอบอ่านหนังสือหรือวัสดุการอ่านทุกชนิดทุกประเภททั้งหนังสือบันเทิงคดีและสารคดี

นิสัยรักการอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญของมนุษย์ หากปรารถนาที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าต้องเริ่มต้นที่นิสัยรักการอ่าน การอ่านเป็นเครื่องมือที่ใช้แสวงหาความรู้ ประสบการณ์ มุมมองใหม่ๆ ตลอดจนความเพลิดเพลินในด้านต่างๆ นิสัยรักการอ่านเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ หากเด็กและเยาวชนได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมให้มีนิสัยรักการอ่านจะทำให้เป็นผู้รอบรู้ มีเหตุมีผลและเมื่อเติบโตขึ้นก็จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

2.2 ทักษะของเยาวชนเกี่ยวกับการอ่าน

2.2.1 ความหมาย

ทัศนคติ (Attitude) เป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญมากแนวหนึ่งทางจิตวิทยาสังคมและการสื่อสารและมีการใช้คำนี้กันอย่างแพร่หลาย คำว่า “ทัศนคติ” มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ดังนี้

สุรพงษ์ โสชนะเสถียร (2533 : 122) ได้กล่าวถึงทัศนคติว่า เป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเป็นมิติของการประเมิน เพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบประเด็นหนึ่งๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

โรเซนเบิร์ก และฮอฟแลนด์ (Rosenberg and Hovland. 1960) ได้ให้ความหมายของทัศนคติ ไว้ว่าเป็นการจูงใจต่อแนวโน้มในการตอบสนองอย่างเฉพาะเจาะจงกับสิ่งที่เกิดขึ้น

เคนด์เลอร์ (Kendler. 1963 : 572) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง สภาวะความพร้อม ของบุคคล ที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาในทางสนับสนุนหรือต่อต้านบุคคลสถาบัน สถานการณ์หรือแนวความคิด

คาร์เตอร์ วี. กูด (Good. 1959 : 48) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ทัศนคติ คือความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่เป็นการสนับสนุนหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง บุคคลหรือสิ่งใด ๆ

นิวคอมบ์ (Newcomb. 1959) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ทัศนคติซึ่งมีอยู่ในเฉพาะคนนั้น ขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอาจแสดงออกในพฤติกรรมซึ่งเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะคือลักษณะชอบหรือพึงพอใจซึ่งทำให้ผู้อื่นเกิดความรักใคร่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น ๆ หรืออีกลักษณะหนึ่งแสดงออกในรูปความไม่พอใจเกลียดชัง ไม่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น

นอร์แมน แอล มูน (Munn. 1971 : 71) กล่าวว่า ทัศนคติ คือความรู้สึก และความคิดเห็น ที่บุคคล มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบันและข้อเสนอใด ๆ ในทางที่จะยอมรับ หรือปฏิเสธซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531 : 2) กล่าวถึง ทักษะคติที่เชื่อมโยงไปถึงพฤติกรรมของบุคคลทักษะคติ หมายถึง

(1) ความสลับซับซ้อนของความรู้สึก หรือการมือคคิของบุคคล ในการที่จะ สร้างความพร้อม ที่จะกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามประสบการณ์ของบุคคลนั้น ที่ได้รับมา

(2) ความโน้มเอียง ที่จะมปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือ ต่อต้าน สิ่งแวดล้อมที่จะมาถึงทางหนึ่งทางใด

(3) ในด้าน พฤติกรรม หมายถึง การเตรียมตัว หรือความพร้อมที่จะตอบสนอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทักษะคติ เป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อ หรือการรู้ของบุคคลกับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทักษะคติ นั้น

2.2.2 ประเภทของ ทักษะคติ

บุคคลสามารถแสดง ทักษะคติ ออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

(1) ทักษะคติ ทางเชิงบวก เป็น ทักษะคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึก หรือ อารมณ์ จากสภาพจิตใจโต้ตอบ ในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือ เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการของ องค์กรอื่น

(2) ทักษะคติทางลบ หรือ ไม่ดี คือ ทักษะคติ ที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ หรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงานองค์กร สถาบันและการดำเนินกิจการขององค์กร และอื่น ๆ

(3) ทักษะคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กรและอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง

ทักษะคติ ทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ได้ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์

2.2.3 ทักษะคติเกี่ยวกับการอ่าน

เด็กทุกแห่งทั่วโลกให้คุณค่าของการอ่านว่าเป็นการให้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับโลกภายนอก ช่วยให้เราเกิดความมั่นใจ และได้แสดงความเป็นตัวเองออกมา ("Is Reading". 2003)

โดยทั่วไป เด็กๆ มักเริ่มอ่านหนังสือโดยอ่านการ์ตูนที่ลงในหนังสือพิมพ์ก่อนเป็นอย่างแรก จากนั้นจึงค่อยๆ เริ่มอ่านข่าวและวารสารถัดมา เพื่อผลประโยชน์ทางการศึกษาของพวกเขา (Rani, Pathania & Sharma . 2006)

ผลสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่านหนังสือในกลุ่มเด็ก ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศสหราชอาณาจักร และในประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกพบว่า เด็ก ๆ ต่างยอมรับว่าการอ่านหนังสือช่วยเปิดโลกและสอนพวกเขาเกี่ยวกับแนวคิดและข้อมูลใหม่ ๆ

อย่างไรก็ตาม เด็กคนละซีกโลกมีทัศนคติต่อการอ่านแตกต่างกันกล่าวคือเด็กในประเทศกำลังพัฒนามีความหวังและเข้าใจว่าการอ่านจะทำให้พวกเขาสามารถออกมาเผชิญโลกภายนอกได้ การอ่านจะช่วยให้พวกเขามีความสำคัญและสามารถหางานที่ดีทำได้ ในขณะที่เด็กในสหราชอาณาจักรกลับมีความคาดหวังแบบนี้ น้อยและสนุกกับการอ่านหนังสือด้วยเหตุผลว่า หนังสือช่วยให้พวกเขาจินตนาการเกี่ยวกับอนาคตของตนเองได้

ทัศนคติของเด็กในประเทศกำลังพัฒนาแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับความก้าวหน้า ("Is Reading". 2003) และประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศก็อยู่ในระหว่างขยายการดำเนินโครงการณรงค์ ด้วยการสอนให้ประชาชนอ่านและเขียน แต่ความรู้ด้านตัวอักษรและเทคนิคการอ่านเพียงลำพังไม่เพียงพอสำหรับการพัฒนาสังคมแห่งการอ่านที่แท้จริงได้ เห็นได้จากอัตราของผู้ที่อ่านออกเขียนได้ แต่ไม่ได้อ่านหนังสือเท่าที่ควรซึ่งยังคงเพิ่มสูงขึ้น (Sangkaeo. 1999)

ยูเลีย (Yulia. 2005) กล่าวว่าหากใครสักคนสามารถอ่านหนังสือได้ ก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะสนใจอ่านหนังสือ ทักษะในการอ่านกับความสนใจอ่านถือเป็นคนละเรื่อง หลายโรงเรียนในประเทศกำลังพัฒนา ยังคงพยายามที่จะให้การศึกษาศึกษาผู้คนในสังคม เพื่อให้มีทักษะในการอ่าน แต่ประชาชนจำนวนมากในประเทศกำลังพัฒนา ยังคงต้องดิ้นรนกับความต้องการขั้นพื้นฐาน อย่างอาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย ดังนั้นพวกเขาจึงไม่มีแนวความคิดหรืองบประมาณสำหรับหนังสือแม้กระทั่งเพื่อที่จะใช้เรียน

การอ่านสำคัญสำหรับทุกคน เพราะทำให้พบกับความรู้ใหม่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคเทคโนโลยี (Sangkaeo. 1999) แต่เพราะวัฒนธรรมรักการอ่านยังไม่ได้ก่อตัวขึ้น ผู้คนในสังคมจึงใช้เวลาว่างเกือบจะทั้งหมดไปกับการชมโทรทัศน์หรือไม่กี่พูดคุยกัน (Yulia. 2005) และจะอ่านหนังสือก็ต่อเมื่อจะได้ประโยชน์บางอย่างที่เฉพาะเจาะจง อย่างที่เด็กในประเทศกำลังพัฒนามากกว่าครึ่งหนึ่งเปิดเผยว่า พวกเขามีแรงจูงใจให้อ่านหนังสือเพราะหนังสือจะช่วยให้พวกเขาสอบผ่าน แตกต่างกับเด็กในสหราชอาณาจักรซึ่งมีเพียงแค่หนึ่งในสามเท่านั้น ที่อ่านหนังสือด้วยเหตุผลนี้ เพราะพวกเขาชอบที่จะอ่านหนังสือเพื่อผ่อนคลาย ("Is Reading". 2003)

2.3 อุปสรรคเกี่ยวกับการสร้างนิสัยรักการอ่านของเยาวชน

ในประเทศไทยได้เน้นด้านการพัฒนาบุคคลมาตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับแรก มาจนถึงวันนี้ แผนพัฒนาแห่งชาติยังคงไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เพราะประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหา ความยากจน ปัญหาสุขภาพ และปัญหาการรู้หนังสือของพลเมือง เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศหรือมากกว่าร้อยละ 85 อาศัยอยู่ในชนบทและมีรายได้เฉลี่ยต่ำ

สาเหตุเบื้องต้นของปัญหาเหล่านี้คือความไม่รู้หนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในชนบทและใน สังคมที่มีสภาพทางเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลของประเทศไทยจึงมีเป้าหมายอยู่ที่ส่งเสริมการศึกษา และกำจัดความไม่รู้หนังสือ เพื่อพัฒนามาตรฐานการครองชีพของผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบท ข้อมูล ข่าวสารเชื่อว่าเป็นเครื่องมือที่จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์มี บทบาทสำคัญในการเผยแพร่และแจ้งความรู้ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงมากมายต่อรูปแบบการ ดำเนินชีวิต (Rani, Pathania and Sharma . 2006)

แม้การอ่านจะเป็นเรื่องที่สร้างสรรค์ในปัจจุบัน แต่ด้วยอุปสรรคบางประการทำให้การ ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านยังคงไกลความจริงสำหรับบางประเทศ (Sangkaeo. 1999) ระบุว่ายังมีปัจจัย สามประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน กล่าวคือ ประการแรก การเป็น สังคมแบบพหุคหุค นิสัยของผู้คนชอบฟังและคุยมากกว่าอ่าน ประการที่สอง มีห้องสมุดไม่เพียงพอ และมีอยู่ในเมืองมากกว่าในชนบท ขาดแคลนหนังสืออุปกรณ์ด้านการอ่านสำหรับประชาชนและ นักเรียน ประการสุดท้าย เด็กอ่านหนังสือน้อยลง เพราะใช้เวลาไปกับการดูโทรทัศน์ที่มุ่งให้ความ บันเทิงมากกว่าให้ความรู้

นอกจากนี้ การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านยังอาจไม่ประสบความสำเร็จเพราะอุปสรรคอีก หลายประการคือ ประการแรกผู้อ่านไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน ประการที่สองมาจากปัญหา ด้านการอ่านของผู้อ่าน เช่น อ่านหนังสือไม่ออก อ่านออกแต่ไม่แตกฉาน อ่านได้แตกฉานแต่ไม่ เข้าใจความหมาย อ่านแล้วไม่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมเนื่องจากขาดประสบการณ์ด้านภาษา ประการที่สามคือปัญหาเกี่ยวกับวัสดุในการอ่านเช่น มีปริมาณน้อยและไม่เพียงพอกับความต้องการ และขาดการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง การพิมพ์ไม่สะอาดตา สะดุดใจให้ชวนอ่าน เนื้อหาไม่ชวนอ่าน ขาดคุณภาพ หนังสือสวยงามแต่อ่านแต่มีราคาแพง ประการที่สี่ขาดการกระตุ้นและส่งเสริมให้มีนิสัยรัก การอ่าน ประการที่ห้าความบกพร่องด้านร่างกายของผู้อ่านเช่น สายตา หู สุขภาพ ประการที่หก ความสามารถทางสมองของผู้อ่าน ประการที่เจ็ดผู้อ่านขาดความพร้อมที่จะเรียนอ่าน หมายถึงระดับ วุฒิภาวะและความสามารถที่จำเป็นในการเรียนรู้การอ่าน ประการที่แปดสภาพอารมณ์ของผู้อ่าน ประการต่อมาสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่ไม่เอื้อต่อการจัดหาหนังสือมาอ่าน และประการ

สุดท้ายอิทธิพลจากสื่ออื่น ๆ ที่ดึงความสนใจจนทำให้สนใจการอ่านน้อยลง เช่น การชมโทรทัศน์ การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น (ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์. 2544 : 36-41)

สำหรับสาเหตุที่เป็นปัญหาในการอ่านอาจเกิดจากสาเหตุ ได้แก่ แรงจูงใจที่จะอ่าน ความสนใจ ความพร้อมในด้านอารมณ์ ความสามารถทางสมอง ประสบการณ์เดิม ภาษาเดิม การสร้างความคิดรวบยอดในการอ่าน ทักษะคิดต่อตนเอง โรงเรียน ครู ห้องสมุด บ้าน เพื่อนร่วมรุ่นและการยอมรับ การอ่อนสภาพของร่างกาย สภาพทางจิตใจตามหลักจิตวิทยา ความตั้งใจ ความความกระตือรือร้นที่จะอ่าน วิธีอ่านของแต่ละบุคคล ความสามารถที่ไต่ยืนและความสามารถในการเห็น (อวยพร พานิช และคณะ. 2544)

2.4 ประโยชน์ของการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เยาวชน

การเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เยาวชนจะเกิดประโยชน์แก่เยาวชนมากมาย เป็นที่ยอมรับว่าการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษาลำเรียน ทั้งการศึกษาในโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน เพราะการศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินไปตลอดชีวิตโดยอาศัยการอ่าน การอ่านเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิต ช่วยให้เด็กได้ความรู้และข้อมูลใหม่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถทางวิชาการของพวกเขา การอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสารและนิตยสาร หรือแม้กระทั่งการ์ตูน ให้ความรู้ ได้ข้อมูลใหม่และความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น หนังสือสามารถสนองความต้องการทางสังคมของเด็ก ๆ ได้ ด้วยการช่วยพวกเขาให้เข้าใจผู้คนและสถานการณ์ทางสังคม ตลอดจนช่วยพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมให้แก่พวกเขาด้วย (Rani, Pathania and Sharma . 2006)

นอกจากนี้การอ่านยังก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำไปพัฒนากิจการงานให้ทันสมัย การอ่านทำให้เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมได้ ผู้ที่รักการอ่านเมื่อได้อ่านข้อเขียนที่เป็นปรัชญา ข้อคิด คติธรรมย่อมเกิดการพัฒนาจิตใจและความคิดให้งอกงาม ช่วยผ่อนคลายความทุกข์ เข้าใจโลกและเข้าใจชีวิตมากขึ้น

2.5 แนวทางในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน

เด็กและเยาวชนควรจะได้รับ การโน้มน้าวใจให้อ่าน และได้รับรู้ข้อมูลว่าจะใช้ประโยชน์จากการอ่านได้อย่างไร เพื่อที่จะพัฒนาตนเอง และสิ่งแวดล้อมทางสังคม การสนับสนุนให้สนใจอ่าน เพื่อให้เกิดความรักที่จะอ่าน จะส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านและสังคมแห่งการอ่านขึ้น เรื่อง

ดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย ทุกฝ่ายจะต้องดำเนินงานร่วมกัน เริ่มจากครอบครัวซึ่งมีบทบาทในการเป็นจุดเริ่มต้นในการอ่านออกเขียนได้ของเด็ก การศึกษาหลายเรื่องระบุว่าเด็กที่มีทักษะด้านการอ่านเขียนที่ดีในโรงเรียน มาจากครอบครัวที่มีหนังสือเป็นจำนวนมาก มีผู้ปกครองที่ใช้เวลาอ่านหนังสือกับเด็ก และเด็ก ๆ ได้เห็นผู้ปกครองหรือญาติทำกิจกรรมการอ่านอยู่เสมอ

ห้องสมุดคือเป้าหมายในการกระตุ้นและพัฒนาความสนใจในการอ่าน ทั้งห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน จึงควรเป็นสถานที่ที่ดึงดูดความสนใจในการอ่านของนักเรียนและประชาชน บรรณารักษ์ควรมีบทบาทในการช่วยพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อการอ่านให้แก่ผู้อ่าน และอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในขณะที่สื่อมวลชนทุกแขนงควรช่วยประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์และส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งการอ่าน องค์การรัฐกับเอกชนควรช่วยกันยกระดับมาตรฐานของห้องสมุดและบริการห้องสมุดร่วมกัน

กลยุทธ์ที่จะทำให้การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านประสบความสำเร็จแบ่งออกเป็นสามประการคือ

2.5.1 การทำให้หนังสือสามารถหาได้ง่ายในห้องสมุด และโน้มน้าวใจให้เด็กอ่านหนังสือที่อาจจะไม่เคยอยากอ่านผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ

2.5.2 การนำหนังสือไปสู่สาธารณชน ด้วยการจัดนิทรรศการ สนับสนุนการผลิตและจำหน่ายสื่อสิ่งพิมพ์ที่อ่านง่ายในราคาต่ำ ก่อตั้งกลุ่มนักอ่านในชุมชนขึ้น รวมถึงสนับสนุนประชาชนให้รู้จักหนังสือและแหล่งหนังสือ

2.5.3 การส่งเสริมการอ่านในรูปแบบใหม่ เนื่องจากข้อมูลมีเป็นจำนวนมาก สามารถหาได้ง่ายและรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นต้องสอนให้รู้จักจัดการและเข้าถึงข้อมูล ในระยะยาววัสดุการอ่านที่เกิดจากการพิมพ์จะเปลี่ยนรูปแบบเป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เช่น e-Book สิ่งนี้เป็นเทคโนโลยีขั้นสูงและเปิดกว้างไปสู่เวทีใหม่ของการส่งเสริมการอ่าน

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2550 : 24-25) เสนอความคิดเห็นไว้ว่าในยุคที่สังคมไทยกำลังตกอยู่ในความซับซ้อนและสับสนคงจะไม่มีทางออกจากวังวนแห่งวิกฤตการณ์ได้ ถ้าประเทศไทยไม่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ถ้าทุกคนในสังคมมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดีเหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับลักษณะหรือความถนัดเฉพาะตัว สังคมทั้งหมดจะเป็นสังคมแห่งปัญญาหรือสังคมอุดมปัญญา เช่น เด็กปฐมวัยในทุกครอบครัวมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนในสถานศึกษาทั้งหมดมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี คนในชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน 8 พันตำบลมีการเรียนรู้ที่ดี คนในองค์กรทุกชนิดมีการเรียนรู้ที่ดี ผู้ใช้แรงงาน ผู้สูงอายุ คนพิการ คนชายขอบ และคนกลุ่มอื่น นอกจากส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แล้วการส่งเสริมให้การอ่านเป็นวัฒนธรรมและการมีหนังสือดีอ่านกันได้อย่างทั่วถึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาปัญญาของชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2549 : 184-187) เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างนิสัยรักการอ่าน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

การสร้างนิสัยรักการอ่าน ทำได้โดยเริ่มจากตนเอง เป็นสิ่งที่ยากที่สุดและยากที่สุด ที่ง่ายที่สุดเพราะผู้มีพื้นนิสัยรักการอ่านอยู่แล้ว หากได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการอ่าน คนผู้นั้นก็จะผูกพันกับหนังสือมากยิ่งขึ้น ส่วนที่ยากที่สุดหากเป็นคนที่ไม่สนใจการอ่านเลย การบังคับตนเองให้ทำในสิ่งที่ไม่สนใจ ย่อมเป็นเรื่องยาก

ครอบครัวสนับสนุน ครอบครัวมีส่วนอย่างมากในการสร้างนิสัยรักการอ่านของเด็ก ถ้าพ่อแม่รักการอ่านอยู่แล้ว เด็กจะรู้สึกคุ้นชินกับหนังสือ ทั้งนี้พ่อแม่จะต้องอนุญาตให้เด็กสามารถหยิบจับหนังสือที่มีอยู่ในบ้านได้ รวมทั้งสรรหาหนังสือที่เหมาะสมสำหรับวัยของลูกไว้ในโอกาสต่าง ๆ ให้ลูกได้เป็นเจ้าของหนังสือในบ้านด้วย และวิธีสนับสนุนการอ่านที่ดีที่สุดคือ พ่อแม่อ่านหนังสือไปพร้อมกับลูก อ่านแล้วนำมาคุยกัน ตั้งคำถามให้เด็กคิด ตั้งประเด็นให้เด็กไปค้น มีรางวัลเป็นแรงจูงใจ เด็กก็จะารู้จักการอ่านการค้นคว้าและรู้จักประโยชน์ของหนังสือ และเป็นการใช้เวลาในครอบครัวอย่างอบอุ่นและมีคุณภาพ

โรงเรียนส่งเสริม โรงเรียนและครูมีบทบาทส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน ครูควรแนะนำให้เด็กอ่านหนังสือซึ่งไม่ใช่เพียงหน้าที่ของครูสอนภาษาไทยแต่ครูทุกคนมีส่วนช่วยเหลือหนังสือให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก สิ่งสำคัญในการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนคือห้องสมุด เพราะเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือที่หลากหลาย

สังคมและชุมชนสร้างสรรค์ สิ่งแวดล้อมที่ช่วยสร้างบรรยากาศของการอ่านหนังสือไม่ใช่มีเพียงในบ้านหรือโรงเรียนเท่านั้น ชุมชนและสังคมยังต้องมีส่วนรับผิดชอบในการสร้างบรรยากาศของการอ่านหนังสือด้วย นั่นคือ มีร้านหนังสือแพร่หลายแม้ในชุมชนเล็ก ๆ หรือในต่างจังหวัด นอกจากนี้ยังต้องมีห้องสมุดชุมชนให้มากในลักษณะเป็น “หนึ่งตำบล หนึ่งห้องสมุด” และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วย ไม่ใช่เป็นเพียงสถานที่เก็บหนังสือ บริการยืม-คืน หนังสือเท่านั้น หากสังคมหรือชุมชนช่วยกันสนับสนุนสร้างสรรค์ให้เกิดบรรยากาศส่งเสริมการอ่านอยู่เป็นประจำก็จะทำให้วัฒนธรรมการอ่านของสังคมไทยเข้มแข็งขึ้นได้ นอกจากนี้ “สื่อ” ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ สามารถช่วยกระตุ้นให้คนรักการอ่านหนังสือได้เป็นอย่างดี อีกประการหนึ่งสิ่งที่จะช่วยจูงใจให้คนมีนิสัยรักการอ่านมากขึ้นคือราคาของหนังสือหากรัฐมีมาตรการในการช่วยเหลือให้ราคากระดาษและอุปกรณ์การพิมพ์ถูกลงซึ่งทำให้หนังสือมีราคาไม่สูงนัก คนทั่วไปก็จะสามารถซื้อหนังสือได้โดยไม่รู้สึกเสียดายเงินทำให้หนังสือกลายเป็นปัจจัยหนึ่งในชีวิตประจำวันได้

2.6 แนวนโยบายของรัฐในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่เยาวชนไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (2545 : 14) ได้ระบุไว้ในมาตรา 24 (3) ว่า “จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง” และมาตรา 24 (5) ว่า “ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ”

นอกจากนี้รัฐบาลได้ประกาศให้ปี 2546 เป็นปีแห่งการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 48 พรรษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอมาตรการ 10 ประการเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 5 กลุ่มสาระหลักได้แก่ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (Social Studies, Religions and Culture) ภาษาไทย (Thai language) คณิตศาสตร์ (Mathematics) และวิทยาศาสตร์ (Science) ซึ่งนำไปสู่บูรณาการสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้วางมาตรการเพื่อให้โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาและชุมชนร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยมีแนวทางดังนี้

1. จัดกิจกรรม “วางทุกงาน อ่านทุกคน” โดยจัดเตรียมสถานที่และหาหนังสือ สำเนา บทความที่เป็นประโยชน์น่าสนใจหรือให้ความเพลิดเพลินเพื่อให้ผู้บริหาร นักเรียน ครู และบุคลากรอื่น ๆ เลือกอ่านได้อย่างหลากหลายและมีปริมาณเพียงพอ สร้างบรรยากาศ จัดเวลาตอนเช้าก่อนเข้าเรียน ให้นักเรียน ครูและบุคลากรทุกคนอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์สาระใดก็ได้ตามความสนใจพร้อมกันทุกวัน อย่างน้อยวันละ 15 นาที
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอย่างหลากหลายและสม่ำเสมอที่ได้ผลครอบคลุมทั้งด้านการฟัง คิด พูด และเขียน (สุ จิ ปุ ลิ)
3. ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการอ่านและสร้างความรู้สึให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ตั้งแต่เริ่มคิด เริ่มทำและมีความผูกพันกับโครงการ
4. สร้างแรงจูงใจและชี้แนะให้พ่อแม่ผู้ปกครองส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน

5. พัฒนาการอ่านของนักเรียนตามลำดับ ตั้งแต่ระดับอ่านออก อ่านเป็น อ่านสม่าเสมอ จนกระทั่งอ่านเป็นนิสัย พร้อมทั้งติดตามประเมินผลพัฒนาการการอ่านของเด็กอย่างต่อเนื่อง

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารของผู้รับสาร

ในกระบวนการสื่อสาร หากเด็กและเยาวชนคือผู้รับสาร การอ่านคือวิธีการรับสาร วัสดุเกี่ยวกับการอ่านที่หลากหลายคือสาร แนวคิดเกี่ยวกับผู้รับสารจะช่วยอธิบายการเลือกอ่านของผู้อ่านได้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ศึกษาพฤติกรรมการอ่านที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของเยาวชน

แมคควอล (McQuail . 2000 : 387-393) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อและความพึงพอใจของผู้รับสาร (Use and Gratification) และชี้ให้เห็นตามทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ (Expectancy-value Theory) ว่าผู้รับสารเป็นผู้เลือกที่จะกระทำ (Active Audience) ในการเปิดรับสื่อมวลชนภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ผู้รับสารมีแรงจูงใจส่วนตัวบางประการในการเปิดรับสื่อมวลชน และสื่อมวลชนสามารถให้การตอบสนองตามความคาดหวังของผู้รับสารได้

แนวคิดนี้ช่วยอธิบายการพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการหลีกเลี่ยงการเปิดรับข่าวสารในสื่อมวลชนของผู้รับสารได้ว่า ผู้รับสารมีความพึงพอใจที่คาดหวัง (Gratification Sought) โดยส่วนตัวของตนเอง ความคาดหวังนี้เป็นปัจจัยที่ผู้รับสารใช้เลือกที่จะเปิดรับสื่อด้วยเงื่อนไขที่ว่า สื่อจะสามารถตอบสนองสิ่งที่ตนคาดหวังไว้ จึงเปิดรับสื่อ นั้น แล้วจะมีการประเมินว่าความพึงพอใจที่ได้รับ (Gratification Obtained) สามารถให้หรือตอบสนองต่อความคาดหวังได้หรือไม่ หากความพึงพอใจที่ได้รับเท่ากับหรือมากกว่าความคาดหวังเขาจะเปิดรับสื่อ นั้นมากขึ้น

ในทางตรงกันข้ามหากความพึงพอใจที่ได้รับน้อยกว่าความคาดหวังเขาจะเปลี่ยนไปแสวงหาจากสื่ออื่นแทน อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้เป็นการมองเฉพาะในด้านของผู้รับสารเพียงอย่างเดียว ถ้าจะให้ครอบคลุมมากขึ้นควรมองในด้านของสื่อมวลชนด้วยเช่นกัน ดังนั้นถ้าพิจารณาถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนแล้วควรมองทั้งด้านผู้รับสารและสื่อมวลชน สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ตามแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงกระบวนการเลือกใช้สื่อ

ที่มา : แมคควอล (McQuail. 2000 : 387-393)

จากแผนภูมิที่ 2.1 อธิบายได้ว่า การเลือกเปิดรับสื่อของผู้รับสารเป็นผลมาจากผู้รับสาร และตัวสื่อมวลชน กล่าวคือ ในด้านตัวผู้รับสาร มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ พื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ลักษณะส่วนบุคคล ความต้องการจากสื่อ รสนิยมและความชอบ เป็นปัจจัยของผู้รับสารที่กำหนดความคาดหวังที่เขามีต่อสื่อ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเลือกเปิดรับสื่อ ได้แก่ ความสะดวกในการเปิดรับสื่อ การรับรู้ความหลากหลายของสื่อ และบริบทในการรับสื่อปัจจัยเหล่านี้ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลือกสื่อว่าจะเลือกเปิดรับสื่อใด ในขณะเดียวกันทางด้านของ

สื่อมวลชนยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นตัวกำหนดว่าสื่อมวลชนจะสามารถตอบสนองความคาดหวังของผู้รับสารได้มากน้อยเพียงใด

ปัจจัยที่กล่าวถึงนี้ ได้แก่ ระบบสื่อมวลชน โครงสร้างการเสนอเนื้อหาในสื่อมวลชน การเผยแพร่โฆษณารายการของรูปแบบสื่อเอง ช่วงเวลาเนื้อหาเผยแพร่ในสื่อ โดยที่ปัจจัยในส่วนของผู้รับสารจะเป็นตัวกำหนดความต้องการและความคาดหวังที่ผู้รับสารมีต่อสื่อมวลชน ในขณะเดียวกัน สื่อมวลชนจะมีแบบของการนำเสนอของตนเองและผู้รับสารจะเป็นผู้เลือกเปิดรับสื่อต่าง ๆ และประเมินว่าสื่อใดตรงตามความคาดหวังก็จะเปิดรับสื่อ นั้น กระบวนการตอบสนองและประเมินสื่อนี้จะเกิดขึ้นตลอดเวลา และสามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะการเลือกเปิดรับสื่อได้ อันเกิดจากการเรียนรู้ของผู้รับสาร ดังนั้นสื่อต่าง ๆ จึงมีกระบวนการในการเผยแพร่รายการของตนให้ผู้รับสารได้ทราบ เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาเปิดรับสื่อ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศแบ่งออกเป็น การสำรวจพฤติกรรมการอ่าน การสำรวจความสามารถในการอ่าน และ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการอ่าน ดังนี้

2.8.1 การสำรวจพฤติกรรมการอ่าน

(1) การสำรวจพฤติกรรมการอ่านหนังสือของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2548 สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้สำรวจพฤติกรรมการอ่านหนังสือของประชากร ครั้งที่สอง พ.ศ. 2548 (การสำรวจครั้งแรกในปี 2546) โดยเก็บข้อมูลในเดือนพฤษภาคม 2548 ใช้กลุ่มตัวอย่างจากประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้อ่านหนังสือ พฤติกรรมการอ่านหนังสือและเหตุผลของผู้ที่ไม่อ่านหนังสือ ตลอดจนความคิดเห็นในเรื่องของวิธีการส่งเสริมจูงใจให้ประชาชนรักการอ่าน

การอ่านหนังสือของประชากร

ผลการสำรวจพบว่าจำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปทั่วประเทศประมาณ 59.2 ล้านคน มีผู้อ่านหนังสือประมาณ 40.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 69.1 ของจำนวนประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น โดยสัดส่วนของชายที่อ่านหนังสือคิดเป็นร้อยละ 51.5 และหญิงร้อยละ 48.5

ด้านอัตราการอ่านหนังสือของชายสูงกว่าหญิงอย่างเห็นได้ชัดกล่าวคือ ในจำนวนชายอายุ 6 ปีขึ้นไป 29.4 ล้านคน อ่านหนังสือ 21.5 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 71.6 ในขณะที่หญิงที่มี

อายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปจำนวน 29.7 ล้านคน เป็นผู้ที่อ่านหนังสือ 19.8 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 66.7

พิจารณาอัตราการอ่านหนังสือตามกลุ่มอายุพบว่า กลุ่มวัยเด็ก (อายุ 10-14 ปี) มีอัตราการอ่านหนังสือสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 95.2 ทั้งนี้เนื่องจากอยู่ในช่วงวัยที่กำลังเรียนซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ รองลงมาคือกลุ่มเยาวชน (อายุ 15-24 ปี) ร้อยละ 83.1 สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีอัตราการอ่านหนังสือต่ำสุดคือร้อยละ 37.4

นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราการอ่านหนังสือของประชากรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับระดับการศึกษาที่เรียนจบ ผู้ที่จบระดับอุดมศึกษามีอัตราการอ่านหนังสือสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับอื่น ๆ (ร้อยละ 96.3) สำหรับผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่ามีอัตราการอ่านหนังสือต่ำสุดคือ ร้อยละ 61.8

ประเภทของหนังสือที่อ่าน

ประเภทของหนังสือที่ประชาชนให้ความสนใจอ่านมากเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ หนังสือพิมพ์คิดเป็นร้อยละ 72.9 ประเภทที่ได้รับความสนใจอ่านรองลงมาได้แก่ นวนิยายการ์ตูน หนังสืออ่านเล่น คิดเป็นร้อยละ 45.4 และนิตยสารคิดเป็นร้อยละ 36.9 ส่วนตำราเรียนตามหลักสูตรมีผู้อ่านคิดเป็นร้อยละ 34.4 สำหรับการอ่านจากอินเทอร์เน็ตมีผู้ที่ให้ความสนใจอ่านคิดเป็นร้อยละ 10.2 นอกจากนี้ยังพบว่ามีผู้อ่านหนังสือ/ซีดี เกี่ยวกับธรรมะคิดเป็นร้อยละ 5.7

เวลาเฉลี่ยที่อ่านหนังสือ

เมื่อพิจารณาเวลาที่ใช้อ่านหนังสือในแต่ละวันของผู้ที่ตอบสัมภาษณ์พบว่า คนไทยใช้เวลาในการอ่านหนังสือโดยเฉลี่ยในแต่ละวันประมาณ 1 ชั่วโมง 59 นาที

เหตุผลหลักที่ไม่อ่านหนังสือ

ในจำนวนประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป 59.2 ล้านคน มีผู้ที่ไม่อ่านหนังสือจำนวนประมาณ 18.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 30.9 แยกเป็นเพศชายประมาณ 8.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 28.4 เพศหญิงประมาณ 9.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 33.3 ในจำนวนผู้ที่ไม่อ่านหนังสือ 18.3 ล้านคนนี้ 4.1 ล้านคน อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ที่เหลืออีก 14.2 ล้านคน อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

ในจำนวนผู้ที่ไม่อ่านหนังสือ 18.3 ล้านคนนั้น เป็นผู้ที่ไม่อ่านหนังสือไม่ออก 3.3 ล้านคน สำหรับผู้ที่อ่านหนังสือออกแต่ไม่อ่านส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.4) ให้เหตุผลว่า ไม่อ่านหนังสือเพราะชอบดูโทรทัศน์ รองลงมา (ร้อยละ 36) ไม่มีเวลาอ่าน อีกร้อยละ 30.7 เป็นผู้ที่ไม่ชอบหรือไม่สนใจที่จะอ่าน ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 1.1 ไม่อ่านหนังสือเนื่องจากมีปัญหาสุขภาพ ป่วยเป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต พิการ ตาบอด ปัญญาอ่อน เป็นต้น

ความคิดเห็นในการส่งเสริมเพื่อจูงใจให้ประชาชนรักการอ่านหนังสือ

ผลการศึกษาสารวจพบว่าผู้ตอบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรมีห้องสมุดประจำหมู่บ้าน/ชุมชน หนังสือควรมีราคาถูกลง ควรมีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ สามารถหาซื้อได้ง่าย ควรส่งเสริมให้พ่อแม่ปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านหนังสือ และควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อจูงใจให้คนอ่านหนังสือมากขึ้น

(2) โครงการสำรวจพฤติกรรมกรรมการอ่าน ของเอแบคโพลล์ พ.ศ. 2549

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้ดำเนินโครงการสำรวจพฤติกรรมกรรมการอ่านหนังสือของเยาวชนระหว่างอายุ 12-23 ปี ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดหัวเมืองใหญ่ใน 4 ภูมิภาค ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น ชลบุรี และสงขลา โดยมีขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น 4,920 ตัวอย่าง โดยผลสำรวจที่น่าสนใจ พบว่าเด็กและเยาวชน อายุ 12-23 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้อ่านหนังสือร้อยละ 91 และเป็นผู้ไม่อ่านหนังสือเพียงร้อยละ 9 เมื่อจำแนกพฤติกรรมกรรมการอ่านหนังสือของเด็กและเยาวชน ออกตามพื้นที่ในเขตเทศบาล นอกเขตเทศบาลและกรุงเทพมหานคร พบว่ามีพฤติกรรมการอ่านหนังสือที่สอดคล้องกันในแต่ละพื้นที่ คือมีผู้อ่านหนังสือคิดเป็นร้อยละ 93.1 ร้อยละ 91.0 และร้อยละ 90.2 ตามลำดับ

เยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่งหนึ่ง หรือร้อยละ 65.5 ระบุว่าชอบดูโทรทัศน์ วิธีดีมากกว่าการอ่านหนังสือ เมื่อแยกย่อยเปรียบเทียบการฟังวิทยุกับการอ่านหนังสือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45 ตอบว่าฟังวิทยุมากกว่า ส่วนร้อยละ 31.8 ระบุว่าอ่านหนังสือมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบการคุยโทรศัพท์กับการอ่านหนังสือ พบว่าร้อยละ 43.3 คุยโทรศัพท์มากกว่า ส่วนร้อยละ 35.6 ระบุว่าอ่านหนังสือมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบการเล่นอินเทอร์เน็ตกับการอ่านหนังสือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 37.6 ระบุว่าอ่านหนังสือมากกว่า ขณะที่ร้อยละ 37.2 ระบุว่าเล่นอินเทอร์เน็ตมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบการเล่นเกมออนไลน์กับการอ่านหนังสือ พบว่าร้อยละ 57.6 อ่านหนังสือมากกว่า ส่วนอีกร้อยละ 22.5 เล่นเกมออนไลน์มากกว่า

(3) การสำรวจหนังสือในดวงใจของนักเรียน ของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้สำรวจความสนใจในการอ่านหนังสือในดวงใจของนักเรียน 75 จังหวัดและในเขตกรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 14 พฤศจิกายน 2545-

13 ธันวาคม 2545 ข้อมูลที่ได้เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) โดยจำแนกตามระดับช่วงชั้นได้แก่ ช่วงชั้นที่ 1 ป.1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ม.1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ม.4-6 โดยสำรวจหนังสือในดวงใจของนักเรียนทุกจังหวัด จังหวัดละ 2 อำเภอ อำเภอละ 2 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนในเมืองและนอกเมืองทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในทุกระดับชั้นการศึกษา จำนวน 7,084 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5,510 คน รวมทั้งสิ้น 20,736 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือในดวงใจของนักเรียนในส่วนภูมิภาค นักเรียนทุกช่วงชั้น โดยรวมชอบหนังสือประเภทการ์ตูน (มีคำพูดของตัวการ์ตูนเป็นผู้ดำเนินเรื่อง) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ หนังสือความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ หนังสือกีฬา และน้อยที่สุดคือ หนังสือภูมิศาสตร์ โดยเหตุผลที่นักเรียนส่วนใหญ่ชอบอ่านหนังสือคือ อ่านแล้วได้ความรู้ตรงกับวิชาที่เรียน รายชื่อหนังสือในดวงใจที่นักเรียนในส่วนภูมิภาคแต่ละคนชอบอ่าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 อันดับแรกได้แก่

ระดับชั้น ป.1- 3 ชอบอ่านหนังสือหนูน้อยหวมกแดง โดเรมอน ประวัติศาสตร์ชาติไทย สดุดาคร กระจ่ากับเต่า

ระดับชั้น ป.4-6 ชอบอ่านหนังสือแฮรี่พ็อตเตอร์ ขายหัวเราะ ประวัติศาสตร์ชาติไทย ไทรัฐ โคนันยอดนักสืบ

ระดับชั้น ม.1- 3 ชอบอ่านหนังสือแฮรี่พ็อตเตอร์ ขายหัวเราะ โคนันยอดนักสืบ ทิวพูล โดเรมอน

ระดับชั้น ม.4- 6 ชอบอ่านหนังสือแฮรี่พ็อตเตอร์ ขายหัวเราะ ทิวพูล ขวัญเรือน โคนันยอดนักสืบ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือในดวงใจของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร นักเรียนทุกช่วงชั้น ส่วนใหญ่ชอบหนังสือประเภทการ์ตูน (มีคำพูดของตัวการ์ตูนเป็นผู้ดำเนินเรื่อง) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ หนังสือความรู้ทั่วไป หนังสือภาพ หนังสือกีฬา และน้อยที่สุดคือ หนังสือภูมิศาสตร์ โดยเหตุผลที่นักเรียนส่วนใหญ่ชอบอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ อ่านแล้วสนุกสนาน เพลิดเพลิน รายชื่อหนังสือในดวงใจที่นักเรียนในเขตกรุงเทพฯ แต่ละคนชอบอ่าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 อันดับแรกได้แก่

ระดับชั้น ป.1- 3 ชอบอ่านหนังสือโปเกมอน หนูน้อยหวมกแดง โดเรมอน กระจ่ากับเต่า กล้วยหอมจอมชน

ระดับชั้น ป.4-6 ชอบอ่านหนังสือขายหัวเราะ โดเรมอน ประวัติศาสตร์ชาติไทย แฮรี่พ็อตเตอร์ โคนันยอดนักสืบ

ระดับชั้น ม.1- 3 ชอบอ่านหนังสือแฮรี่พอตเตอร์ โคนันยอดนักสืบ โดเรมอน
ชายหัวเราะ Lord of the Ring

ระดับชั้น ม.4- 6 ชอบอ่านหนังสือแฮรี่พอตเตอร์ Lord of the Ring โคนันยอดนักสืบ
ชอคเกอร์ Ice

(4) ผลการสำรวจของโครงการรณรงค์การอ่านแห่งชาติ National Reading Campaign
ประเทศอังกฤษ ปี ค.ศ.1999

ผลการสำรวจทัศนคติที่มีต่อการอ่านของเด็กและเยาวชน พบว่า จำนวนเด็กที่อ่านหนังสือ
เพื่อความบันเทิงลดลง ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายส่งเสริมให้เยาวชนกระตือรือร้นที่จะอ่าน
เยาวชนอายุ 14 ถึง 15 ปี หันไปให้ความสนใจเล่นเกมคอมพิวเตอร์มากกว่า โดยมีเพียง 1 ใน 5
เท่านั้นที่หยิบหนังสือมาอ่านในช่วงเย็น แต่ 3 ใน 5 เล่นเกมคอมพิวเตอร์เป็นประจำ ความ
กระตือรือร้นในการอ่านที่บ้านลดลงตลอดช่วงทศวรรษที่ 1990 จากการสำรวจจากเยาวชนในปี
ค.ศ. 1998 โดย Schools Health Education Unit ของ Exeter University (TES, 5 November 1999)

(5) ผลการสำรวจทัศนคติของเยาวชนประเทศอังกฤษต่อการอ่าน โดย Nestle Family
Monitor ปี ค.ศ. 2003

Nestle Family Monitor สำรวจทัศนคติของเยาวชนต่อการอ่าน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 900
9 ตัวอย่าง เป็นเยาวชนอายุ 11 ถึง 18 ปี ที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนและวิทยาลัยใน 33 รัฐ ช่วงเดือน
มีนาคมถึงพฤษภาคม ปี ค.ศ. 2003 ผลการสำรวจพบว่า ร้อยละ 83 อ่านหนังสือในเวลาว่าง ร้อยละ
11 ไม่เคยอ่านหนังสือนอกชั่วโมงเรียน เด็กผู้ชายร้อยละ 16 และเด็กผู้หญิงร้อยละ 7 ไม่เคยอ่าน
หนังสือในเวลาว่าง ร้อยละ 26 เห็นว่าการอ่านเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังได้สำรวจด้วยว่า
ทำอย่างไรให้เยาวชนสนใจอ่าน พบว่า ร้อยละ 43 จะอ่านสิ่งที่เพื่อนแนะนำ ร้อยละ 10 จะอ่านสิ่งที่
ครูแนะนำ ร้อยละ 23 อ่านหนังสือเกี่ยวกับคนที่มีชื่อเสียง ช่วงเวลาเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดต่อการ
อ่านและ 1 ใน 5 จะอ่านเพิ่มขึ้นถ้าเห็นว่าเป็นเรื่องที่ควรอ่าน ร้อยละ 70 ชอบดูโทรทัศน์และดีวีดี
มากกว่าอ่านหนังสือ ในภาพรวมเด็กผู้หญิงมีความกระตือรือร้นที่จะอ่านมากกว่าเด็กผู้ชาย

2.8.2 การสำรวจความสามารถในการอ่านของเยาวชน

(1) การประเมินผลทางการศึกษานักเรียนไทย ตามโครงการ PISA (Program for
International Student Assessment) ระยะที่ 1 ปี 2544-2546 ด้านการอ่าน สถาบันส่งเสริมการสอน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบ การประเมินตามโครงการการประเมินผลทางการศึกษานักเรียนไทย ตามโครงการ PISA(Program for International Student Assessment) ระยะที่ 1 ปี 2544-2546 ด้านการอ่าน ที่ประเมินผลการศึกษา ประเทศกลุ่มสมาชิกองค์การพัฒนาและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ หรือ OECD 29 ประเทศ และ กลุ่มประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอีก 14 ประเทศ เช่น ประเทศไทย อินโดนีเซีย ฮองกง อาร์เจนตินา บราซิล ได้รายงานว่ามีนักเรียนไทยเข้าร่วมในการประเมิน 5,800 คน อยู่ในวัยอายุ 15 ปี จาก โรงเรียนทุกสังกัดในประเทศไทย ทั้งโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) สังกัดกระทรวงมหาดไทย (มท.) สังกัดกรมอาชีวศึกษา (อศ.) และสังกัดกรมสามัญศึกษา (สศ.) ซึ่งสุ่มประเมินโดยวิธีการประเมิน PISA ที่จะเน้นเนื้อหาความรู้และทักษะ เจตคติและวิธีการ เรียนรู้ ภูมิหลังของตัวนักเรียนและโรงเรียน

ตามวิธีการประเมินนักเรียนแต่ละคนจะใช้เวลาตอบคำถาม 2 ชั่วโมง โดยมีคำถามที่ต้อง ตอบทั้งหมดเป็นเวลา 7 ชั่วโมง โดยจะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ และคำถามที่ต้องเขียนคำตอบเอง ซึ่ง ผลคะแนนเฉลี่ยของเด็กไทยที่ออกมาอยู่ที่ 431 คะแนน ซึ่งต่ำกว่า 500 คะแนนตามเกณฑ์ของ OECD และได้มีการแยกจำแนกเป็นรายละเอียดที่น่าสนใจต่างๆ ดังนี้

ระดับการอ่านของเด็กไทย จาก 5 ระดับ เด็กไทยจะอยู่ที่ระดับสอง ประมาณร้อยละ 37 ระดับหนึ่ง ร้อยละ 25 ระดับสามร้อยละ 20 ระดับสี่ร้อยละ 4-5 และระดับห้า มีน้อยมาก หรือแทบ ไม่มี ซึ่งเป็นระดับการอ่านที่ดีที่สุดที่เด็กสามารถประเมิน วิเคราะห์เนื้อหา สร้างสมมติฐานและ สร้างแนวคิดใหม่ๆ ได้ ส่วนระดับที่ต่ำกว่าระดับหนึ่งมีสูงประมาณร้อยละ 10 โดยเด็กสามารถอ่าน ได้แต่ไม่สามารถใช้การอ่านเพื่อการเรียนรู้ได้ ถ้าเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดประเทศฮองกงจะมี ระดับการอ่านสูงในระดับการอ่าน 3 - 5

สมรรถนะในการอ่าน ด้านสาระ ดีความ วิเคราะห์ของเด็กไทยจะอยู่ที่ประมาณ 400-440- 430 คะแนนตามลำดับ ต่ำกว่าประเทศที่รับการประเมินอย่างเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฮองกง แต่สูงกว่า ประเทศอินโดนีเซีย ส่วนคะแนนเฉลี่ยการประเมินครั้งนี้ โรงเรียนสาธิตเฉลี่ย 566 คะแนน กรมสามัญศึกษา 449 คะแนน กระทรวงมหาดไทย 448 คะแนน กรมอาชีวศึกษา 443 คะแนน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 425 คะแนน และ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ 409 คะแนน

ในเรื่องของเพศกับการอ่านนั้นประเทศทั่วไปพบว่า ผู้หญิงมีทักษะการอ่านสูงกว่าผู้ชาย ด้านคณิตศาสตร์ผู้ชายสูงกว่า ส่วนด้านวิทยาศาสตร์ใกล้เคียงกัน ยกเว้นประเทศไทยที่ผู้หญิงมี ทักษะสูงกว่าชายทุกด้าน ส่วนร้อยละของนักเรียนที่ต่ำกว่าระดับ 1 นั้นของไทย ผู้ชายมีส่วน

ประมาณร้อยละ 51 ผู้หญิงประมาณร้อยละ 8 เกาหลีใต้ชายประมาณร้อยละ 7 เกาหลีใต้หญิงประมาณร้อยละ 4 ออสเตรเลียประมาณร้อยละ 12 ออสเตรเลียหญิงประมาณร้อยละ 3 อินโดนีเซียชายประมาณร้อยละ 75 อินโดนีเซียหญิงร้อยละ 25

2.8.3 ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการอ่าน

(1) การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการอ่านของนักเรียนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2544

การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการอ่านของนักเรียนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาเกี่ยวกับความสนใจและพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตลอดจนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนของครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวมทั้งครูบรรณารักษ์ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างใน 4 ภาค ภาคละ 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพิจิตร กำแพงเพชร ชุมพร ระนอง นครราชสีมา ร้อยเอ็ด สมุทรสงคราม เพชรบุรี รวม 9 จังหวัดจังหวัดละ 13 โรงเรียนและกรุงเทพฯ รวม 116 โรงเรียน เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา กรมการปกครองและกรุงเทพฯ ประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูประจำชั้นและครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จำนวน 73 คน หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยหรือครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 34 คน ครูบรรณารักษ์ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 107 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จำนวน 2,499 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 1,418 คน ผลสรุปดังนี้

สภาพการอ่านของนักเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีความสนใจอ่านหนังสือถึงร้อยละ 97 โดยให้เหตุผลในการอ่านเรียงจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ได้รับความสนุกสนานและเพลิดเพลิน และชอบอ่าน สำหรับหนังสือที่นักเรียนประถมศึกษาชอบอ่านและอ่านในชีวิตประจำวันได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือการ์ตูน นิทานและหนังสือประเภทศิลปะ กีฬา ดนตรี ส่วนสถานที่ที่นักเรียนประถมศึกษาชอบไปอ่านมากที่สุดคือ ห้องสมุดโรงเรียนและบ้าน สำหรับอุปสรรคในการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาได้แก่ นักเรียนต้องช่วยทำงานบ้าน มีการบ้านมาก และหาหนังสือที่ถุ่ใจอ่านไม่ได้ นอกจากนี้พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาคือ การบริการของห้องสมุดเปิดในเวลาที่ย่ำกัด และไม่มีหนังสือที่ต้องการ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีช่วงเวลาจัดที่ไม่เหมาะสม นักเรียนไม่มีส่วนร่วมกิจกรรม

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่นักเรียนประถมศึกษาต้องการให้ครูจัดมากที่สุดคือ การเล่านิทานและการแนะนำหนังสือ

สภาพการอ่านของนักเรียนมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่มีความสนใจอ่านหนังสือถึงร้อยละ 94.99 โดยให้เหตุผลในการอ่านเรียงจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ นักเรียนได้รับความสนุกสนานและเพลิดเพลิน ช่วยเพิ่มพูนความรู้และชอบอ่าน สำหรับหนังสือที่นักเรียนมัธยมศึกษาชอบอ่านมากที่สุดคือ หนังสือการ์ตูน นิทาน หนังสือพิมพ์และหนังสือเรียน แต่หนังสือที่นักเรียนมัธยมศึกษาอ่านในชีวิตประจำวันคือหนังสือเรียน หนังสือพิมพ์และหนังสือการ์ตูน ด้านสถานที่ที่นักเรียนมัธยมศึกษาชอบไปอ่านหนังสือมากที่สุดคือ บ้านและห้องสมุดโรงเรียน สำหรับอุปสรรคในการอ่านของนักเรียนมัธยมศึกษาได้แก่ นักเรียนมีการบ้านมาก ต้องช่วยทำงานบ้าน และอ่านหนังสือแล้วไม่เข้าใจ นอกจากนี้พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่านของนักเรียนมัธยมศึกษาคือ การบริการของห้องสมุดไม่มีหนังสือที่ต้องการ และห้องสมุดเปิดในเวลาจำกัด การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไม่น่าสนใจและช่วงเวลาจัดไม่เหมาะสม กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่นักเรียนมัธยมศึกษาต้องการให้ครูจัดมากที่สุดคือ การแนะนำหนังสือและการจัดนิทรรศการหนังสือ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนของครูประถมศึกษาและครูมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมเป็นประจำ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ครูประถมศึกษาจัดขึ้นเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ การเล่าเรื่องในหนังสือให้นักเรียนฟัง การแนะนำการอ่าน และการแนะนำหนังสือที่น่าสนใจ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ครูมัธยมศึกษาจัดขึ้น เรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ การจัดป้ายวิชาการหรือป้ายนิเทศ การแนะนำการอ่าน และการประกวดเขียนเรียงความหรือบทความ นอกจากนี้พบว่าครูประถมศึกษามีปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมากที่สุดคือ ขาดงบประมาณ รองลงมาขาดผู้ช่วยเหลือและไม่มีเวลาจัดกิจกรรม ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูมัธยมศึกษา มากที่สุดคือ ขาดงบประมาณ รองลงมาไม่มีเวลาจัดกิจกรรมและขาดผู้ช่วยเหลือ ในการมอบหมายให้นักเรียนไปอ่านหนังสือหรือนำหนังสือจากห้องสมุดมาให้ นักเรียนค้นคว้า ทั้งครูประถมศึกษาและครูมัธยมศึกษาพบว่าส่วนใหญ่จะทำกันเป็นประจำ

การดำเนินงานห้องสมุด ส่วนใหญ่ทั้งห้องสมุดประถมศึกษาและมัศึกษามีการจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้และการจัดทำบัตรรายการ แต่พบว่าปัญหาในการดำเนินการห้องสมุดของครูบรรณารักษ์ประถมศึกษามากที่สุดคือ ครูบรรณารักษ์ไม่สามารถดำเนินงานห้องสมุดได้เต็มที่เนื่องจากมีชั่วโมงสอนมาก ส่วนปัญหาของครูบรรณารักษ์มัธยมศึกษาที่พบมากที่สุดคือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือและปรับปรุงห้องสมุด ในส่วนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านพบว่าครูบรรณารักษ์ประถมศึกษาจะมีความถี่ในการจัดกิจกรรมมากกว่าครู

มัธยมศึกษา โดยครูบรรณารักษ์ประถมศึกษาจะจัดกิจกรรมเดือนละครั้งได้แก่ การแนะนำหนังสือ และครูบรรณารักษ์มัธยมศึกษาจะจัดกิจกรรมภาคเรียนละครั้งได้แก่ การแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับหนังสือและการจำหน่ายหนังสือราคาถูก นอกจากนี้พบว่าปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์ประถมศึกษาได้แก่ ขาดงบประมาณ และไม่มีเวลาจัดกิจกรรม ส่วนครูบรรณารักษ์มัธยมศึกษาได้แก่ ไม่มีเวลาจัดกิจกรรมและขาดผู้ช่วยเหลือ แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนยังให้ความสำคัญในการอ่านโดยมีการจัดทำโครงการกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

(2) งานวิจัยเรื่องปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของ นายถาวร บุญผางษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2546

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า เพศของนักเรียน ความเชื่อในความสามารถของตนเอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การส่งเสริมการอ่านที่บ้านของผู้ปกครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของผู้ปกครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันของผู้ปกครองและการส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียน มีตัวแปรใดบ้างที่มีความสำคัญส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดสระบุรี จำนวน 1,956 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) จำนวน 605 คน สรุปผลคือ

ปัจจัยแต่ละด้านกับนิสัยรักการอ่านของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงมากที่สุด และผู้ปกครองของนักเรียนมีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ส่วนคะแนนเฉลี่ยของความเชื่อในความสามารถของตนเอง การส่งเสริมการอ่านที่บ้านของผู้ปกครอง การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของผู้ปกครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันของผู้ปกครอง การส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียน และนิสัยรักการอ่านของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง การส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียนมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมากที่สุด ส่วนความเชื่อในความสามารถของตนเองมีค่าน้อยที่สุด การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมากที่สุด ส่วนความเชื่อในความสามารถของตนเองมีค่าน้อยที่สุด การส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียนมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานมากที่สุด ส่วนความเชื่อในความสามารถของตนเองมีค่าน้อยที่สุด

ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่าน ตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัวแปร ได้แก่ เพศของนักเรียน การศึกษาระดับมัธยมศึกษาของผู้ปกครอง การศึกษาระดับอนุปริญญาของผู้ปกครอง การศึกษาระดับปริญญาของผู้ปกครอง ความเชื่อในความสามารถของตนเอง การส่งเสริมการอ่านที่บ้านของผู้ปกครอง การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของผู้ปกครอง การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันของ

ผู้ปกครอง และการส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียนกับนิสัยรักการอ่านของนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.794 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความผันแปรร่วมกันหรือส่งผลร่วมกันต่อนิสัยรักการอ่าน คิดเป็นร้อยละ 63.1

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise) การส่งเสริมการอ่านที่บ้านของผู้ปกครอง การส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียน การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของผู้ปกครอง และการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันของผู้ปกครอง ทั้งสี่ตัวแปร ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่าและมีค่า สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.793 มีความผันแปรร่วมกันหรือส่งผลร่วมกันต่อนิสัยรักการอ่าน คิดเป็นร้อยละ 62.9

น้ำหนักความสำคัญที่ส่งผลต่อตัวแปรด้านนิสัยรักการอ่านของนักเรียน มีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยการส่งเสริมการอ่านที่บ้านของผู้ปกครองส่งผลเป็นอันดับ 1 การส่งเสริมการอ่านจากห้องสมุดโรงเรียนส่งผลเป็นอันดับ 2 การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ของผู้ปกครองส่งผลเป็นอันดับ 3 และการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันของผู้ปกครองส่งผลเป็นอันดับ 4